

Drømmen OM EN ØD

FULL MUNDUR: Her er Robinson i antrekket han lager av det han finner på øya. Tegning av J.D. Watson (1832-1892) fra den norske utgaven.

«Robinson Crusoe» og «Den hemmelighetsfulle øya» er sommerens nyttegivelser for lesehungrige. Begge romanene bygger opp verden fra grunnen av.

I disse dager er de fleste av oss på en eller annen form for ferie. Men hvor langt er det mulig å forflytte seg? Det fins reisebyråer som tilbyr sine kunder opphold på «øde øy». Det vil si at din eventuelle ferie som en ensom overlevende på en tropisk kyst ute i havet er garantert, i den forstand at du er den eneste turisten i miles omkrets.

Denne ferien sikrer deg «en hittil ukjent form for unik opplevelse», muligheten til å føle deg som en «skipbruddet», som det heter i tilbudet til selskapet Docastaway, som hevder å ha brukt årevis på å finne verdens mest øde øyer, som fortsatt bærer på «en hemmelighets» og som er uberørt av «vestlig innflytelse».

DERMED BÆRES VIDERE en idé og en drøm som har hjemmøkt menneskene fra de tidligste tider, i hvert fall i litteraturen: Forestillingen om å bli vasket i land på en øy som er uberørt av menneskehånd. Og som samtidig er eksotisk og gjestmild nok til at man kan overleve.

Denne drømmen bæres videre i TV-serier som «Lost» og i realityshowet «Robinson-ekspedisjonen». Landskapet er en tropisk øy, et sted som bærer i seg både trøst og skrekk. For den skipbrudne som kommer rekende på et stryke vrakgods eller som har forlist med fly eller båt, er dette redningen. Fast grunn under føttene.

Men det er også noe som skremmer. Et lite menneske er overlatt til en smal strandlinje, med havet rullende bak seg og en jungelaktig skog foran seg. Hva skjuler seg bak palmer og tropiske vekster? Ville dyr? Uframkommelig villmark? Kanskje fins det til og med menneskevesener der?

og færre såkalt hvite flekker på kartet, der mennesker ikke har satt sin fot. Heller ikke

KLASSIKERE

Tekst: FREDRIK WANDRUP
fwa@dagbladet.no

Docastaway-firmaet tilbyr steder der man må finne mat i naturen og bygge sin egen bolig. Men de tilbyr en form for ensomhet på steder der «tida slutter å eksistere», hvor man kan «flykte fra virkeligheten» og «fortape seg i naturens perfekte skaperverke».

Man ønsker velkommen til «verdens siste tapte paradys». Altså til en slags Edens hage, men der arrangøren sørger for at gjesten ellers er forsynt med en viss form for luksus. Poenget er at man kommer på størst mulig avstand fra hverdagen. Inntil man ved feriens slutt støtes ut fra paradiset og nådeløst må tilbake til sivilisasjonen.

DRØMMEN OM DET tropiske paradiset fikk kunstnere som Paul Gauguin og Robert Louis Stevenson til å reise til Stillehavet og slå seg ned der. Den fikk også en oppdager som Thor Heyerdahl til å legge ut på en flåte som for millioner av boklesere verden over representerer den ultimate færdkost for en som er på flukt fra sivilisasjonen.

Målet for en slik reise er også skildret i litteraturen. I disse dager kommer to av klassikerne i det man kunne kalle øde øy-sjangeren ut på norsk. Både Daniel Defoes «Robinson Crusoe» (Bokvennen) og Jules Vernes «Den hemmelighetsfulle øya» (Vidarforlaget) utgis i komplette,

oversatte tekstutgaver for første gang.

Bøkene er forsynt med vakre, nostalgiske omslag, en drøm for folk som fortsatt sverger til papirutgaver. Teksten er supplert med vignetter og tegninger, hentet fra originalutgavene.

DANIEL DEFOES ROMAN har gitt navn til sjangeren. Vi snakker om «Robinsonader». Boka er solid oversatt av Peter Fjågesund. Han forteller at Defoe var en usedvanlig produktiv herre. Han utga noe slikt som 250 bøker, blant dem fire store romaner. «Robinson Crusoe» (1719) skal ha vært mer utbredt enn Bibelen. Defoe var også politisk aktiv og organiserte blant annet et spionnettverk for dronning Ann.

Boka kom i 1719 og er ifølge Fjågesund den første moderne romanen. Defoe gjør på realistisk vis rede for alt hovedpersonen foretar seg og er et slags speil av den gryende imperialismen. Når Robinson treffer Fredag, gjør han den innfødte til sin tjener.

Som skikkelse er han blitt en tidløs figur med sterk symbolkraft, i likhet med fiktive personer som Don Quijote, Hamlet og Peer Gynt.

Historien om Robinson Crusoe er hentet fra virkeligheten. Defoe bygde på fortellingen om en viss Alexander Selkirk som i 1709 ble funnet på en øde øy utenfor Chile. Han hadde overlevd i fire år. Robinson holder ut i 28 år før han blir reddet. En drøy sommerferie.

JULES VERNE ER en annen type forteller enn Defoe. Hans univers er fullt av spennende intriger, eksotiske omgivelser og fargerike karakterer. «Den hemmelighetsfulle øya» (1875) er flott oversatt av Steinar Lone og er kanskje den franske dikterens mesterverk. Hos Verne er vi inne i en si-

«Robinson holder ut i 28 år før han blir reddet. En drøy sommerferie.»